

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาแนวทางพัฒนาระบบโรงเรียนของโรงเรียนเอกชน ในเขตการศึกษา 8 การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยใช้แบบสอบถามกับประชากรผู้ให้ข้อมูลที่เป็นคณะกรรมการอำนวยการโรงเรียนหรือคณะกรรมการโรงเรียนของโรงเรียนเอกชน ในเขตการศึกษา 8 ที่แจ้งผลการประกันคุณภาพตนเองและยื่นสมัครเพื่อขอรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ในปีการศึกษา 2541 มีประชากรทั้งสิ้นจำนวน 131 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ 115 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 87.79 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่และร้อยละ ซึ่งผลของการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าคณะกรรมการโรงเรียนของโรงเรียนเอกชน ในเขตการศึกษา 8 ส่วนมากมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี สำหรับอาชีพพบว่าส่วนมากเป็นครูโรงเรียนเอกชน ตำแหน่งหน้าที่ในคณะกรรมการโรงเรียนส่วนมากเป็นกลุ่มกรรมการที่เป็นผู้แทนครู มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการโรงเรียน 2 ปี พบว่าส่วนมากเคยเข้ารับการอบรม ประชุม สัมมนา เกี่ยวกับการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน โดยเกินกว่าครึ่งหน่วยงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนเป็นผู้จัด

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน สรุปได้ดังนี้

ขั้นเตรียมความพร้อมก่อนการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน

การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร มีการดำเนินงานมากในเรื่องของการประชุมสัมมนา การจัดทำธรรมนูญโรงเรียนภายในโรงเรียน การฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดทำและการเชิญวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก มาให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำธรรมนูญ

โรงเรียน ส่วนการเตรียมความพร้อมด้านโสต วัสดุ อุปกรณ์ มีการดำเนินงานมากในเรื่องของการจัดเตรียมแผนภาพ แผนภูมิ การจัดทำธรรมนูญโรงเรียน และเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ สำหรับการเตรียมความพร้อมด้านเอกสารคู่มือ มีการดำเนินงานมากที่สุด คือ การจัดเตรียมคู่มือการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนที่ สช. จัดทำเผยแพร่ รองลงมา คือ มีการจัดเตรียมนโยบายของรัฐบาลในด้านการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาในเขตที่ตั้งโรงเรียน และสถิติข้อมูลทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้การเตรียมความพร้อมด้านสถานที่ มีการดำเนินงานมากในการจัดเตรียมใช้ห้องประชุมของโรงเรียนในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน และการเตรียมความพร้อมด้านเวลา มีการดำเนินงานมากในการจัดเตรียมใช้เวลาในวันหยุดราชการ เพื่อจัดทำธรรมนูญโรงเรียน

ขั้นตอนการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนตามองค์ประกอบของธรรมนูญโรงเรียน

องค์ประกอบที่ 1 ภาพรวมของโรงเรียน การนำเสนอภาพรวมของโรงเรียนมีการนำเสนอข้อมูลอยู่ 3 ด้าน คือ ความเป็นมา สภาพปัจจุบัน และทิศทางในอนาคต

ด้านความเป็นมา ส่วนมากกำหนดข้อมูลด้านประวัติของโรงเรียน ที่ตั้งและขนาดแผนผังของโรงเรียน สภาพชุมชน การกำหนดวิธีการนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ตาราง การบรรยาย และการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล มีการดำเนินงานมากที่สุด ส่วนด้านสภาพปัจจุบันมีการกำหนดหัวข้อในการนำเสนอ มีการระบุโครงสร้างพื้นฐานของโรงเรียนผู้บริหาร ครู และบุคลากรภายในโรงเรียนและสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียน มีการดำเนินงานมากที่สุด ส่วนการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและการกำหนดวิธีนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ตาราง การบรรยาย มีการดำเนินงานมาก สำหรับด้านทิศทางในอนาคต การศึกษาวิเคราะห์จากข้อมูลด้านแนวโน้มของการพัฒนาการศึกษา คักยภาพของโรงเรียน ความต้องการของชุมชนและการกำหนดวิสัยทัศน์มีการดำเนินงานมากที่สุด ส่วนการวิเคราะห์ให้เหตุผลอธิบายให้เห็นสภาพของข้อมูลการนำเสนองานโครงการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่คาดว่าจะทำในอนาคต การกำหนดความคาดหวังในด้านต่าง ๆ เช่น นักเรียน หลักสูตรการเรียนการสอน การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นต้น การรวบรวมข้อมูลและการศึกษาหาแหล่งข้อมูลที่ต้องการมีการดำเนินงานมาก

องค์ประกอบที่ 2 ปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียน การจัดปรัชญาของโรงเรียนมีการดำเนินงาน โดยการเปรียบเทียบความหมาย จากการตีความกับความต้องการเป้าหมายในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในปัจจุบันและอนาคตอยู่ในระดับมากที่สุด การตีความในแต่ละถ้อยคำของปรัชญามีการดำเนินงานมาก

ส่วนการจัดทำเป้าหมายของโรงเรียน ส่วนมากใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาของโรงเรียน การวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียน การวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และข้อจำกัดในการพัฒนาโรงเรียน การวิเคราะห์ความต้องการของชุมชนและการวิเคราะห์แนวโน้มของการพัฒนาการศึกษา การปรับปรุงหรือกำหนดเป้าหมายใหม่ในแต่ละเรื่องให้ชัดเจนเหมาะสม และการนำปรัชญาและวิสัยทัศน์มาเป็นฐานกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน มีการดำเนินงานมาก

องค์ประกอบที่ 3 จุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ กำหนดกิจกรรมและวิธีปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลตามจุดเน้นแต่ละปี การตรวจสอบความเป็นไปได้และความสัมพันธ์ของแผนกิจกรรม โครงการ รวมทั้งวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ว่าสอดคล้องและมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาได้ตรงตามเป้าหมายของจุดเน้น และการกำหนดจุดเน้น โดยการนำเป้าหมายที่กำหนดมาจัดลำดับความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการดำเนินงานมาก

องค์ประกอบที่ 4 การติดตาม ตรวจสอบ และรายงานด้านการติดตาม ส่วนมากใช้แบบสอบถามและแบบสำรวจต่าง ๆ และการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการติดตามและมีการกำหนดระยะการติดตาม ส่วนมากมีการติดตามและประเมินเมื่อสิ้นสุดงานโครงการกิจกรรม และการติดตามและประเมินเป็นระยะ ๆ ซึ่งมีการดำเนินงานมากที่สุด ส่วนด้านการตรวจสอบและประเมิน) การกำหนดเครื่องมือในการตรวจสอบและประเมิน มีการดำเนินงานมากที่สุด โดยโรงเรียนได้ใช้ปัจจัยหลัก 7 ประการ มาตรฐาน เกณฑ์และตัวชี้คุณภาพ ที่ สช.กำหนดมาเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบและประเมินมากที่สุด ส่วนการกำหนดรูปแบบการตรวจสอบและประเมิน โดยใช้รูปแบบการตรวจสอบคุณภาพภายในหรือประเมินตนเอง การแต่งตั้งคณะกรรมการในการตรวจสอบและประเมิน การกำหนดระบบตรวจสอบและประเมินมีการดำเนินงานมาก และด้านการรายงาน

ส่วนมากเป็นการรายงานเป็นลายลักษณ์อักษร กำหนดข้อมูลเนื้อหาที่จะต้องรายงาน กำหนดข้อมูลเนื้อหาตามรูปแบบการรายงานการประเมินตนเองที่ สช.กำหนด การแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการรายงาน การสรุปรายงานเป็นรูปเล่ม การกำหนดให้มีการรายงานและสรุปรายงานผลทุกครั้งที่ได้รับแจ้งงานโครงการ ซึ่งมีการดำเนินงานมาก

องค์ประกอบที่ 5 ข้อกำหนดบุคลากร การกำหนดข้อมูลเนื้อหาในการนำเสนอและการเผยแพร่บทบาทและหน้าที่ของบุคลากรให้บุคลากรแต่ละคนทราบ มีการดำเนินงานมากที่สุด ส่วนการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของบุคลากรในแต่ละตำแหน่ง การเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนมีส่วนในการกำหนดบทบาทหน้าที่ของตนเองมีการดำเนินงานมาก

องค์ประกอบที่ 6 ข้อกำหนดและหลักปฏิบัติของนักเรียน การกำหนดข้อมูลเนื้อหาในการนำเสนอและการเผยแพร่บทบาทและหน้าที่ของนักเรียน มีการดำเนินงานมากที่สุด

องค์ประกอบที่ 7 แผนการเงินของโรงเรียน การแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการจัดทำแผนการเงินภายในโรงเรียน มีการดำเนินงานมากที่สุด ส่วนการวิเคราะห์รายรับ-รายจ่ายในปีที่ผ่านมา การวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาประกอบการวางแผนการเงินของโรงเรียน การประมาณการรายรับ-รายจ่ายในแต่ละปี การจัดทำสรุปเป็นรายงาน มีการดำเนินงานมาก

ปัญหาในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน ส่วนมากบุคลากรไม่เข้าใจ ต้องประชุมทำความเข้าใจหลายครั้ง อีกทั้งเวลาในการจัดทำน้อย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงมีการกำหนดแบบประเมินแตกต่างกันไป กรรมการมาไม่ครบองค์ประชุม เนื่องจากบุคลากรมีภารกิจมากมาย การมีส่วนร่วมในการจัดทำและตรวจสอบจึงไม่เต็มที่ นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนรูปแบบการจัดทำย่อยนโยบายเบื้องต้นไม่แน่นอน มีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา ทำให้การจัดทำธรรมนูญโรงเรียนต้องมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขและทำความเข้าใจใหม่หลายครั้ง ข้อมูลที่รับไม่ตรงกัน ทำให้เกิดความสับสน อีกทั้งต้องใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูลมาก และความไม่สมดุลด้านการดำเนินงานของแผนงาน โครงการ ตามแผนยุทธศาสตร์ (กิจกรรมตามแผนยุทธศาสตร์) เพื่อความสอดคล้องกับภารกิจและเป้าหมายตามกรอบการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน ควรมีการประชุมชี้แจงให้เข้าใจชัดเจน จัดอบรมเกี่ยวกับการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน หน่วยงานโรงเรียนต่าง ๆ กระตุ้นการดำเนินงานและให้ชุมชนมีส่วนร่วมเป็นระยะ ๆ มีการจัดทำโดยคณะจัดทำโดยเฉพาะและตรวจสอบโดยคณะกรรมการอำนวยการโรงเรียน นอกจากนี้ควรมีข้อมูลย้อนกลับในการจัดทำ ส่วนการดำเนินงานของแผนงานโครงการตามแผนยุทธศาสตร์ (Strategic Plan) หรือการจัดกิจกรรมตามแผนยุทธศาสตร์ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้เกิดความสมดุลและสอดคล้องกับภารกิจและเป้าหมายเสมอ แม้ว่าจะจัดทำธรรมนูญโรงเรียนเสร็จสิ้นแล้วก็ตาม

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับธรรมนูญโรงเรียน คณะกรรมการโรงเรียนได้ให้ความคิดเห็นต่อเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

คณะกรรมการโรงเรียนส่วนมากมีความคิดเห็นว่า ในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน คณะกรรมการโรงเรียนต้องมีส่วนร่วมในการจัดทำด้วย มิใช่มีส่วนร่วมเพียงแค่รับฟัง พิจารณาให้ความเห็นชอบและให้ข้อเสนอแนะในการจัดทำเท่านั้น เพราะการจัดการศึกษาเป็นเรื่องของทุกฝ่ายควรให้ข้อคิดเห็นร่วมกันและร่วมมือกันอย่างจริงจัง เพื่อให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ซึ่งในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนนั้น เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ได้แลกเปลี่ยนทัศนคติซึ่งกันและกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน อีกทั้งยังเป็นการดึงภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาเพิ่มขึ้น นอกจากนี้การจัดทำธรรมนูญโรงเรียนยังทำให้โรงเรียนมีการพัฒนาที่เป็นระบบ และเป็นเสมือนแผนแม่บทที่ทำให้ทุกคนทราบเป้าหมายทิศทางในการพัฒนาโรงเรียน ซึ่งจากการนำธรรมนูญสู่การปฏิบัติ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างที่เห็นได้ชัด คือ มีการบริหารและการจัดการที่เป็นระบบมากขึ้น ผู้ปกครองมีความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อโรงเรียนเพิ่มขึ้น บุคลากรมีการพัฒนาขึ้น ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น หลักสูตรและการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพขึ้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเพิ่มขึ้น และบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนดีขึ้น ดังนั้นคณะกรรมการโรงเรียนส่วนมากจึงมีความคิดเห็นว่าเป็นต้องมีการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนขึ้นมา เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้เป็นที่ยอมรับ และเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาปรับปรุงตนเองอย่าง

ต่อเนื่อง ซึ่งในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนจะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องอาศัยปัจจัยหลายด้าน อันประกอบด้วย ความร่วมมือร่วมใจของบุคลากร ความร่วมมือจากชุมชน ระบบนิเทศ ติดตาม ตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ และความรู้ความเข้าใจของบุคลากร ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่ายังมี คณะกรรมการโรงเรียนจำนวนไม่น้อยที่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน โดยให้เหตุผลประกอบว่า ธรรมนูญโรงเรียนเป็นเรื่องใหม่ ความเข้าใจยังไม่พอ คณะกรรมการโรงเรียนมาจากหลากหลายอาชีพ ขาดความชัดเจนในการสื่อสารที่ชัดเจนและเข้าใจตรงกัน ไม่ได้เข้าร่วมรับฟังและลงมือปฏิบัติจัดทำตั้งแต่ต้น คนที่รู้จักจริงมีน้อย การที่ไม่รู้จักจริงทำให้เกิดความสับสน การเผยแพร่ความรู้อยู่ในวงจำกัดเฉพาะบุคคล และคณะกรรมการโรงเรียนบางท่านไม่ให้ความสำคัญในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนเท่าที่ควร ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ยังเป็นปัญหาในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนอยู่ ในส่วนของการดำเนินการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน คณะกรรมการโรงเรียนมีความคิดเห็นว่าเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนกำหนดเป้าหมายในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน ข้อมูลที่จำเป็น ได้แก่ ข้อมูลด้านแนวโน้มการพัฒนาการศึกษา ข้อมูลด้านศักยภาพของโรงเรียน ข้อมูลด้านความต้องการของชุมชน และข้อมูลด้านแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งการจัดทำตามองค์ประกอบทั้ง 7 ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้ให้แนวทางในการเขียนมานั้น คณะกรรมการโรงเรียนเห็นว่าเพียงพอและไม่ต้องเพิ่มเติมแล้ว และยังให้ข้อคิดเห็นว่า เมื่อจัดทำธรรมนูญโรงเรียนแล้ว ควรมีการนำไปรายงานและขอความคิดเห็นจากผู้ปกครอง เพื่อให้เป้าหมาย นโยบาย และจุดเน้นต่าง ๆ ตรงกับความต้องการของผู้ปกครอง

อภิปรายผล

จากพื้นฐานของข้อมูลและผลสรุปของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่เป็นข้อสังเกตบางประการ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนของโรงเรียนเอกชน ในเขตการศึกษา 8 ซึ่งปรากฏผลที่ควรมาอภิปรายดังนี้

ด้านการจัดทำปรัชญาของโรงเรียน พบว่าส่วนมากมีการตีความในแต่ละถ้อยคำของปรัชญา และเปรียบเทียบความหมายจากการตีความกับความต้องการและเป้าหมายในการจัดการศึกษาของ

โรงเรียนในปัจจุบันและอนาคต แต่การดำเนินงานในการปรับปรุงหรือกำหนดปรัชญาใหม่มีน้อยมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปรัชญาที่โรงเรียนใช้อยู่ในปัจจุบันนี้เป็นปรัชญาที่ผู้ก่อตั้งโรงเรียนกำหนดไว้เป็นแนวทางซึ่งนำโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนก็ใช้ปรัชญานี้สืบทอดเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเขียนติดไว้ตามอาคารสถานที่ต่าง ๆ ภายในโรงเรียน หรือสอดแทรกอยู่ในตราประจำโรงเรียน ตลอดจนพิมพ์ติดไว้ตามสมุดเครื่องเขียนที่โรงเรียนจัดจำหน่าย เป็นต้น จึงอาจเป็นเหตุประการหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนไม่อยากปรับปรุงหรือกำหนดปรัชญาขึ้นมาใหม่ ประกอบกับการปรับปรุงหรือกำหนดปรัชญาขึ้นมาใหม่ก็มีค่าใช้จ่าย ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจที่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นิศามณี ผลธัญญา (2539, บทคัดย่อ) ที่พบว่า การกำหนดปรัชญาโรงเรียนบางครั้งขาดความสอดคล้องกับความเข้าใจในเรื่องปรัชญา และนโยบายของโรงเรียน อีกทั้งการที่โรงเรียนหรือผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญต่อปรัชญาโรงเรียน ดังการศึกษาของ มาริอา ตอวีเชียร (2538, หน้า 148) ที่สภาพการปฏิบัติงานด้านปรัชญาของโรงเรียนอยู่ในลำดับต่ำสุด ซึ่งเหตุต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ส่งผลให้โรงเรียนมีการปรับปรุงหรือกำหนดปรัชญาโรงเรียนขึ้นมาใหม่ให้สอดคล้องกับยุคสมัยน้อยมาก ซึ่งปัจจุบันนี้บริบททางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา หากไม่เปิดโอกาสให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุงหรือกำหนดปรัชญาขึ้นมาใหม่ ปรัชญาโรงเรียนก็มีความเป็นไปได้ที่จะไม่มีความสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม ในปัจจุบันเท่าที่ควร ดังที่ อุดม สิริเสรีภาพ (2541, บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่าโรงเรียนมีปรัชญาเป็นของตนเอง แต่ยังไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม เพราะในการกำหนดปรัชญามีการพิจารณาจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมน้อยมาก ส่วนมากจะพิจารณาจากหลักการจัดการศึกษา ซึ่งหลักการจัดการศึกษาในยุคอดีตกับยุคของการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมมาก เมื่อการปรับปรุงหรือกำหนดปรัชญาใหม่ยังมีการดำเนินงานอยู่น้อยเช่นนี้ ย่อมไม่เป็นไปตามหลักการของการกำหนดปรัชญาที่ดีที่ทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2532, หน้า 5-6) ได้ให้ไว้ว่าปรัชญาที่ดีควรมีการ

กำหนดสาระสำคัญที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการจัดการศึกษาของชาติ และความต้องการของชุมชน บุคลากรทั้งในและนอกโรงเรียนต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดวิเคราะห์บททวน พัฒนา ปรับปรุง เพื่อให้ทุกฝ่ายรับรู้และเข้าใจตรงกัน สามารถนำไปเป็นแนวทางชี้แนะในการปฏิบัติและวางแผนพัฒนางานของโรงเรียนได้

ด้านข้อมูลสารสนเทศ ผลการศึกษาพบว่ามีการใช้ข้อมูลสารสนเทศในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินงานการจัดทำภาพรวมของโรงเรียนและในการกำหนดปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียน ต้องอาศัยการวิเคราะห์ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นพื้นฐานของโรงเรียนและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น แนวโน้มของการพัฒนาการศึกษา ความต้องการของชุมชน เพื่อให้การจัดการศึกษาอาศัยอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่เป็นจริงและเป็นปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาโรงเรียนเป็นไปอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับศักยภาพของโรงเรียน ความต้องการของชุมชนและมีความเป็นไปได้สูงในการที่จะประสบความสำเร็จ สำหรับแผนการเงินก็เช่นกันที่จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลในการจัดทำ อาทิเช่น ข้อมูลด้านรายได้ อาชีพของผู้ปกครอง จำนวนนักเรียนที่เข้าใหม่และจำหน่ายออก ข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้จำเป็นต่อการใช้เพื่อประกอบการตัดสินใจวางแผนประมาณการงบประมาณประจำปีของโรงเรียนเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าจากผลการศึกษาโรงเรียนให้ความสำคัญอย่างมากในการจัดเตรียมข้อมูลสารสนเทศ ทั้งนี้เพื่อช่วยให้โรงเรียนสามารถดำเนินการจัดทำธรรมนูญไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากจะช่วยในการวางแผนดำเนินงานและประกอบการตัดสินใจในด้านต่าง ๆ แล้ว ยังนำไปสู่การพัฒนาแนวความคิดและสร้างทางเลือกใหม่ ๆ เพื่อให้การดำเนินงานด้านต่าง ๆ เป็นไปตามวัตถุประสงค์และประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะในการวิจัยของ สิริวิระสกุล (2540, หน้า 124) ที่เสนอแนะว่าในการวางแผนพัฒนาโรงเรียนควรมีการส่งเสริมให้บุคลากรเห็นความสำคัญของข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้อง แม่นยำ ทันสมัย เพื่อให้เอื้อต่อการตัดสินใจในการวางแผน นอกจากนี้กรมวิชาการ (2539, หน้า 49-50) ได้กล่าวถึงความสำคัญของข้อมูลว่า ทำให้มองเห็นภาพงานในอนาคต อีกทั้งยังจำเป็นต่อการนำมากำหนดเป้าหมายของงานและแนวปฏิบัติงาน เพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จต่อการพัฒนาโรงเรียน ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าข้อมูลสารสนเทศเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งในการ

พัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังนั้นหากโรงเรียนมีความสามารถจัดทำและพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศในองค์กรของตนเองได้ นอกจากจะเป็นประโยชน์สำหรับตนเองแล้ว ยังเป็นการเอื้อประโยชน์แก่คนในชุมชนได้ด้วย โดยชุมชนสามารถขอรับบริการทางด้านข้อมูลข่าวสารความรู้จากโรงเรียน เกิดการสร้างเครือข่ายทางด้านข่าวสารในชุมชนขึ้น จะเห็นได้ว่านอกจากจะเป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาแล้ว ยังเป็นการพัฒนาชุมชนอีกประการหนึ่งด้วย

คณะกรรมการโรงเรียนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน เนื่องจากธรรมนูญโรงเรียนเป็นเรื่องใหม่ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้เวลาในการศึกษาทำความเข้าใจพอสมควร โดยส่วนมากแล้วในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนโรงเรียนมักใช้เอกสารคู่มือที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจัดทำพิมพ์เผยแพร่มาศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดทำ ซึ่งเอกสารและคู่มือที่พิมพ์เผยแพร่ นั้น ให้แนวทางการเขียนโดยสังเขป ซึ่งจะระบุหัวข้อรายละเอียดที่ควรมีในธรรมนูญโรงเรียนเท่านั้น ส่วนวิธีการให้ได้มาซึ่งรายละเอียดไม่ได้อธิบายให้ชัดเจน การทำความเข้าใจจึงเป็นเรื่องยากพอสมควร นอกจากนี้แม้ว่าจะมีการส่งคณะกรรมการโรงเรียนไปอบรม ประชุม สัมมนา จากหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำก็ตาม ผู้ที่เข้ารับการอบรมส่วนมากจะเป็นครูและผู้บริหารในโรงเรียน ซึ่งก็เป็นจำนวนหนึ่งเท่านั้นไม่ใช่ทั้งหมด โดยผู้ที่เข้ารับการอบรมจะนำมาถ่ายทอดให้คณะครูและคณะกรรมการโรงเรียนรับทราบ บางครั้งถ่ายทอดไม่ชัดเจนอันเนื่องมาจากไม่รู้จริง ทำให้เกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน สร้างความสับสนเพิ่มขึ้น ในเมื่อครูที่มีโอกาสผ่านการอบรม ประชุม สัมมนา ในการจัดทำหลายครั้ง ยังไม่มีความเข้าใจที่ชัดเจนดีพอ คณะกรรมการโรงเรียนที่เป็นผู้แทนจากผู้บริหารและผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหลากหลายอาชีพ บางอาชีพไม่ได้อยู่ในแวดวงการศึกษา และบางคนไม่ได้ผ่านการอบรมการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนตั้งแต่เริ่มแรก บุคคลเหล่านี้ก็ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ส่งผลต่อความร่วมมือในการจัดทำ เพราะในเมื่อครูและผู้บริหารรู้แต่เพียงฝ่ายเดียว ต่อไปผู้แทนผู้บริหารและผู้ทรงคุณวุฒิก็จะแสดงบทบาทของตนน้อยลง และมอบหน้าที่การจัดทำให้แก่โรงเรียนแต่เพียงฝ่ายเดียว ควรร่วมมือจะไม่เกิดขึ้น นอกจากจะส่งผลในด้านความร่วมมือแล้วยังส่งผลต่อธรรมนูญโรงเรียนที่จัดทำขึ้นมาอีกด้วย หากมีความไม่ชัดเจนแล้ว การนำไปสู่การปฏิบัติอย่างมี

ประสิทธิภาพและประสิทธิผลย่อมเป็นไปได้ยาก ดังการศึกษาของ ปราโมทย์ แสนกล้า (2542, หน้า 96) ที่ว่าถ้าผู้ปฏิบัติขาดความชัดเจนในเรื่องที่จะต้องปฏิบัติ อันเกิดจากความไม่เข้าใจในเอกสารแล้ว ยากที่จะร่วมคิด ร่วมทำ พัฒนาโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นิภา วรรณภักษ์ (2541, หน้า 203) ที่ว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูและผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนและตรงกันเสียก่อนที่จะไปทำความเข้าใจกับตัวแทนของชุมชน ให้มีการจัดการอบรม สัมมนา และดูงานให้แก่คณะกรรมการโรงเรียนอย่างจริงจัง เพื่อให้การปฏิบัติงานและการพัฒนาโรงเรียนประสบผลสำเร็จ จะเห็นได้ว่าความรู้ความเข้าใจเป็นเรื่องที่สำคัญมากต่อการดำเนินงานใด ๆ รวมทั้งในเรื่องการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนก็เช่นกัน การที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า นอกจากโรงเรียนจะต้องเป็นตัวจักรสำคัญในการสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้แทนที่มาจากชุมชนแล้ว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนควรต้องมีการดำเนินงานเสริมเช่นเดียวกัน เช่น หน่วยงานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่ให้ความสำคัญอย่างยิ่ง ในการสร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดแก่คณะกรรมการโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นการสร้างคู่มือการอบรมคณะกรรมการโรงเรียนและมีการจัดทำอบรม ประชุมคณะกรรมการโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดทั่วประเทศและมีอีกหลายหน่วยงานที่เห็นความสำคัญในการสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่คณะกรรมการโรงเรียน อาทิเช่น สำนักงานประสานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่ได้จัดทำเอกสารประกอบการอบรมรวมทั้งมีการปฏิบัติจริงโดยใช้โรงเรียนบางจังหวัดเป็นพื้นที่เป้าหมาย ทั้งนี้เพื่อพัฒนาคณะกรรมการโรงเรียนให้มีทักษะทางด้านความรู้ความเข้าใจและทักษะทางการปฏิบัติที่เป็นระบบ พัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วม อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีความเจริญยิ่งขึ้นไป กิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจแก่คณะกรรมการโรงเรียน เช่นนี้ ในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนยังไม่มี การดำเนินงาน หากโรงเรียนสามารถนำกิจกรรมต่าง ๆ โดยศึกษาจากหน่วยงานที่ได้จัดทำไปแล้วมาประยุกต์ใช้ก็จะเกิดผลดี นอกจากจะสร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดแก่คณะกรรมการโรงเรียนแล้ว ยังเป็นการเสริมสร้างความรู้สึกรักเป็นเจ้าของและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและประเทศชาติ

อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ คณะกรรมการโรงเรียนเกือบครึ่ง ซึ่งนับเป็นจำนวนไม่น้อยมีความคิดเห็นว่าคณะกรรมการโรงเรียนควรมีส่วนร่วมเพียงแค่รับฟังและพิจารณาให้ความเห็นชอบ ให้ข้อเสนอแนะในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนเท่านั้น เหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะความเป็นจริงในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน โดยส่วนใหญ่คณะครูและผู้บริหารจะเป็นผู้จัดทำและนำเสนอขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการโรงเรียน ซึ่งการปฏิบัติเช่นนี้เป็นการปฏิบัติแบบเดิม ๆ อย่างที่เคยเป็นมา คือ คณะกรรมการโรงเรียนก็ยังไม่ได้เข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างเท่าที่ควรจะเป็น การจัดการศึกษาจึงยังคงเป็นหน้าที่ของโรงเรียนแต่เพียงฝ่ายเดียวอย่างที่เคยเป็นมา ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนที่ไม่สนองต่อความต้องการของสังคม อันเนื่องมาจากการที่โรงเรียนไม่มีความหลากหลายทางด้านความคิดในการจัดการศึกษา อีกทั้งยังไม่สนองต่อเจตนารมณ์ของรัฐ (สช., 2541 ข, หน้า 18) ที่พยายามสนับสนุนการกระจายอำนาจ และส่งเสริมให้ผู้ปกครอง ชุมชน รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมากขึ้น โดยพยายามให้โรงเรียนจัดทำธรรมนูญโรงเรียนขึ้นมาเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือการยอมรับสร้างจิตสำนึกและเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาร่วมกัน ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะต้องปรับเปลี่ยนความคิดในเรื่องของการจัดการศึกษาของตนเองเสียใหม่ว่า การศึกษาที่ดีนั้นจะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายและพยายามเปิดตัวเองโดยดึงชุมชนให้เข้ามามีบทบาทและทำหน้าที่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนร่วมกับโรงเรียนให้มากขึ้น

ผลการศึกษาครั้งนี้ก่อให้เกิดแนวทางในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนของโรงเรียนเอกชนในเขตการศึกษา 8 ซึ่งโดยภาพรวมของการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนมีการดำเนินงานมากในการจัดทำทั้ง 7 องค์ประกอบ คือ (1) ภาพรวมของโรงเรียน (2) ปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียน (3) จุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน (4) การตรวจสอบและรายงาน (5) ข้อกำหนดของบุคลากร (6) ข้อกำหนดและหลักปฏิบัติของนักเรียน และ (7) แผนการเงินของโรงเรียน

อย่างไรก็ตามในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน โรงเรียนจะต้องดำเนินงานหลาย ๆ อย่างไปพร้อม ๆ กัน อาทิเช่น การพัฒนาระบบสารสนเทศที่โรงเรียนควรให้ความสำคัญและใส่ใจ เพราะเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้จากการศึกษาการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนยังพบว่ามีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำของคณะกรรมการโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าหากปัญหานี้ได้รับการแก้ไขก็จะมีส่วนส่งเสริมให้การจัดทำธรรมนูญโรงเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น อันจะส่งผลให้การดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประสบความสำเร็จ เป็นที่พึงพอใจต่อผู้รับบริการและสร้างความเชื่อมั่นให้เป็นที่ยอมรับของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา เรื่อง การพัฒนาธรรมนูญโรงเรียนของโรงเรียนเอกชน ในเขตการศึกษา 8 มีข้อเสนอแนะสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจให้ความรู้ในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนที่ชัดเจน และศึกษาความเป็นมา เจตนารมณ์เบื้องต้นของการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน เพื่อให้คณะที่จัดทำตระหนักและธรรมนูญโรงเรียนที่จัดทำสำเร็จนั้นตรงตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาการศึกษาและบังเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

1.2 ควรพยายามเพิ่มบทบาทให้ผู้ปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิ ในชุมชนเข้ามามีบทบาทในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนมากกว่านี้

1.3 ในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนควรมีการกำหนดกระบวนการจัดทำและควรมีปฏิทินปฏิบัติการจัดทำ เพื่อเป็นการกำหนดกรอบเวลาในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนให้สำเร็จตามวันเวลาที่กำหนด

1.4 การจัดทำธรรมนูญโรงเรียนจะต้องอาศัยการจัดระบบสารสนเทศที่มีคุณภาพ คือ มีความถูกต้องตรงกับความต้องการใช้และทันต่อการใช้งาน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองหรือชุมชนในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนหรือวางแผนพัฒนาโรงเรียน

2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับการประเมินผลภายในของโรงเรียน